

pogoj razvitja sleherne dejanske zmožnosti, ustvarjalnosti, (kritičnega) mišljenja in, zakaj ne, tudi učinkovite uporabe znanja. Bolj ko se formalnost pokriva in nadomešča z domnevno prijaznostjo – in sodobno pedagoško podjetje to dela načrtno in dejavno –, tem bolj se učenca poneumlja in onemogoča njegov dejanski razvoj: razvpiti razvoj zmožnostnega sebstva. V tem bi bilo moč prepoznati eno izmed osnovnih sporočil heglovsko intendiranega *Bildung*: sporočilo, ki je danes že dovolj pozabljeno, tako rekoč nezaslišano, da ga velja izpostaviti v razširjeni obliki. Pred navedbo izseka Heglovega *Govora ob zaključku šolskega leta* (29. september, 1809) omenimo še, da je današnji pouk zamišljen natanko kot neskončno veriženje projektov (gre za t. i. »projektno raziskovanje«), po poti katerih naj bi se posameznik učil učiti, raziskovati, živeti:

»Potem ko sem govoril o snovi omike, me ta želja vodi k temu, da spregovorim še nekaj besed o *formalni plati*, ki pripada njeni naravi. Napredovanja omike namreč ne moremo imeti za mirno nadaljevanje neke verige, ker bi se prejšnjim členom dodajali kasnejši, ki bi sicer upoštevali prejšnje, a bi bili iz lastne materije, ne da bi se to nadaljnje delo usmerjalo proti poprejšnjim; temveč mora imeti omika prejšnjo snov in predmet, na katerem opravlja svoje delo, ki ga spreminja in na novo formira. /.../ Da bi lahko postala *predmet*, se nam mora substanca narave in duha zoperstaviti, zadobiti mora podobo nečesa tujega. /.../ Za odtujitev, ki je pogoj teoretske omike, pa ni potrebna ne nravna bol ne srčno trpljenje, temveč lažja bolečina in prizadevanje predstave, ki terja ukvarjanje z nečim ne-neposrednim, nečim tujim, nečim, kar pripada spominu, pomnjenju in mišljenju. – Ta zahteva po ločitvi pa je tako neobhodna, da se v nas izraža kot splošni in splošno znani nagon (*Trieb*). /.../ V tem centrifugalnem nagonu duše je nasploh utemeljena nujnost, da ji je treba omogočiti ločitev od naravnega obstoja in stanja, za katero si prizadeva, in v mladega duha prestaviti oddaljeni tuji svet. /.../ Če to splošno nujnost, ki zaobsega tako svet prestave kot tudi jezik kot tak, uporabimo pri učenju jezika, potem se samo ob sebi razjasni, da je mehanična plat tega učenja več kot zgolj nujno zlo.« (Hegel v Baskar, 1988: 14–15)

Izmislitev pred vprašanjem

Dosedanje izpeljave napotujejo k uvidu, da so negativni oziroma inhibicijski momenti vzgoje (disciplina, predpostavljena vednost Drugega, ločitev od samega sebe, mehanično ponavljanje, ponotranjanje tujega ipd.) imanentni izobraževanju kot takemu in da zanje ne gre kriviti »tradicionalne šole«. Vtem ko si aktualna stroka izmišlja nove in nove načine odprave omenjenih negativnih instanc, v resnici dejavno prispeva k onemogočanju ciljev, ki si jih sama zastavlja.